

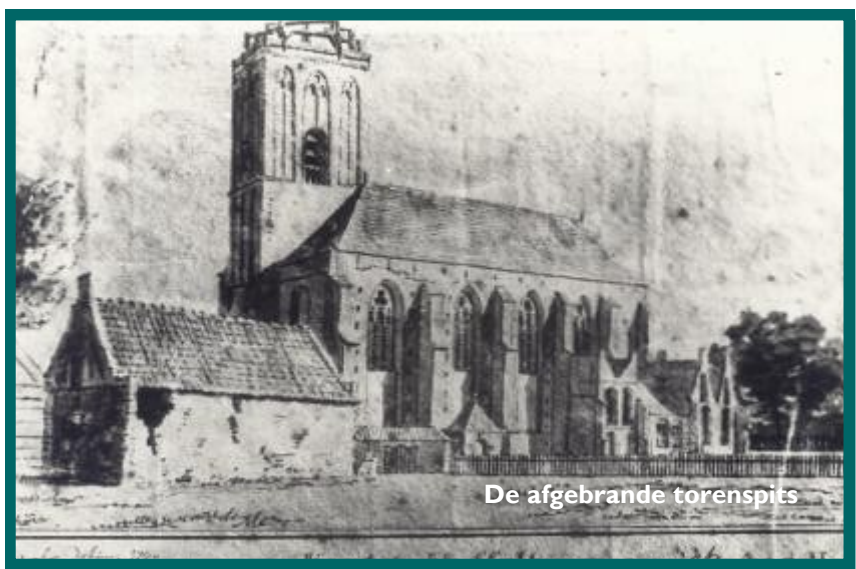
Extra

Histo-Visie

Zacharias Spies

Een frauderende dominee

De afgebrande torenspits

Zondag 13 mei 1725. Boven Mastenbroek hing om half zeven 's avonds een inktzwarte lucht. Een zwaar gerommel kwam naderbij. Bliksemschichten maakten dat de contouren van de bebouwing even tegen de zwarte lucht afstaken. Vanaf de stadsmuren bood de polder een fascinerende blik. Flitsen volgden elkaar in een snel tempo op. Het gerommel kwam traag richting stad. Weldra hing de zware onweersbui boven Hasselt. Heftige

slagen, felle lichtflitsen en korte diepe stiltes wisselden elkaar af, totdat donder en bliksem samenvielen. Een heftige slag en de toren stond in lichte laaien. Door de noordwesten wind laaide het vuur fel op. Gods woede was op Hasselt neergedaald, zoals later dominee Ravesteijn uit Zwolle bij de opening van de herstelde kerk zou verklaren.

De Opper Majesteit geeft Zijnen stem met donder. Wat oorzaak Hasselaars, van deze ongelukken?

Hoe staat God dus vergramt, dat Hij met vlammen woed? Uw onbekeerlijkheid ontsteekt een blixem-vloed.¹

De spits brandde fel. Niet lang daarna plofte het klokkenspel neer. Ook de kerk werd niet gespaard. Het orgel had ook vlam gevat en brandde in zijn geheel af.

De dag erna kon de schade worden opgenomen. De kerk kon voorlo-

pig niet meer gebruikt worden. Voor de eredienst werd uitgewe- ken naar de kerk in de Hoogstraat. De magistraat moest echter erken- nen dat voor de noodzakelijke re- paraties, laat staan herbouw niet voldoende middelen voorhanden waren. Dominee Spies nam op zich om de benodigde financiën, middels een inzameling in Amsterdam en Rotterdam bijeen te brengen.

Wie was deze dominee Spies? Zacharias Spies is geboren in 1675 en was in 1715 als weduwnaar in Hasselt komen preken. Zijn tweede vrouw, waar hij op 30 juli 1723 mee trouwde, Catharina Elsabe van Benthem, was helemaal idolaat van hem. In een lofdicht dat aan één van de

door Zacharias geschreven boeken vooraf ging, schreef ze:

Gelukkig Meppels volk,

dat groeide van zijn preken.

Gelukkiger Hasselt,

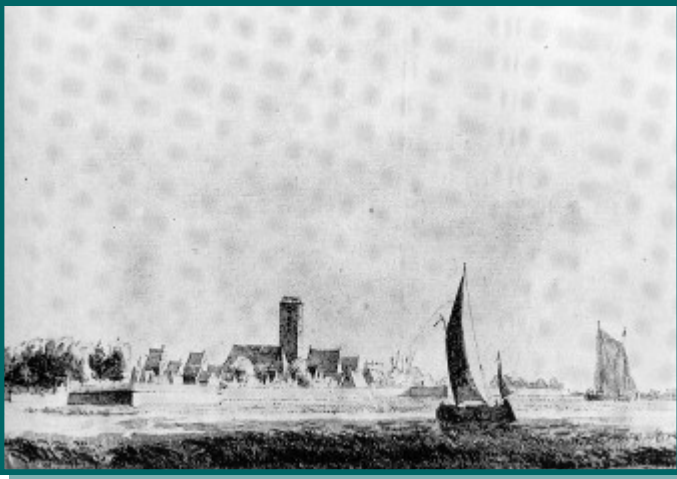
die na de maat hoort spreken.

Zij kwam uit een niet onbemiddeld regentengeslacht voort². Catherina was namelijk dochter van dr. Joan

Hendrik van Benthem en van Eliza- beth Agnes van Haeften [eerder gehuwd geweest met Casijn Ulgher]. Haar broer was de later in Zwolle woonachtige Frederik Hendrik van Benthem en haar zus- ter Arnoldina van Benthem. Uit haar testament bleek, dat Catheri- na nogal wat onroerend goed in Amsterdam bezat³. Voor Spies was zij dus een aantrekkelijke par- tij. Hij besloot met zijn vrouw naar Holland af te reizen om daar de inzameling te starten. Geheel on- succesvol was hij niet. Bij zijn der- de collecte haalde hij in Amster- dam zo'n 5.000 gulden op; in Rot- terdam bijna 1.700 gulden en van de prinses van Friesland wist hij honderd gulden los te peutenen.

De kosten waren echter ook niet gering; 3.300 gulden⁴. Het gerucht ontstond dan ook al heel snel, dat het echtpaar van deze inzamelin- gen "snoepreisjes" had gemaakt. Bovendien zou hij meer ingeza- meld hebben dan hij zou hebben afgedragen. In 1729 leidde dit dan ook tot een proces⁵.

Twee jaar eerder was de kerk on- danks de frauduleuze praktijken van Zacharias Spies weer zover, dat ze ingewijd kon worden. Spies die door de hiervoor al genoemde Ravesteijn als de redder van de kerk werd beschouwd, mocht de eerste prediking verzorgen. *Erken zijn vlijt en zorg, wilt noit zijn lof ver- korten.* Efeze 11, vs. 21 en 22 wa-

ren onder-
werp van
predicatie
gekozen. La-
ter in dat jaar
werd de uit-
gesproken
rede door
Johannes van
Septeren,
boekverko-

per op de Leidsestraat, te Am-
sterdam in boekvorm uitgegeven.
In het voorwoord werden de
grote geldschietters, de regerende
en oud- burgemeesters van Am-
sterdam met name genoemd ⁶.

Dat het echtpaar met de brand
uit de brand geraakte mag wel
blijken uit de aankopen, die het
zich na 1725 kon veroorloven. In
1729 werd niet alleen de herberg
het Roohert [hoek

Markt-Hoogstraat] aangekocht ⁷,
maar ook het buitenverblijf Arni-
chem met het bouhuys, hot;
boomgaert en koeweyde daer
agter de Nategare genoemd en
excellente visscherie ⁸.

Het proces sleepte zich voort.
Spies zou volgens zijn zeggen alle
penningen keurig hebben afgedra-
gen aan een aantal magistraatsle-
den. Wat echter door de betrok-
kenen weer ontkend werd. De
gezondheid van dominee Spies
kwam dit alles niet ten goede. In
1729 leed hij aan een fistel bij de
anus. Hij probeerde deze met
medicijnen te bestrijden. Deze

betrok hij van apotheker Nuis.
Om zijn geld te krijgen, 15 gulden
en 14 stuivers [7 visites van 6 stui-
vers en medicijnen ter waarde van
13 gulden] moest de apotheker
tegen de predikant zelfs een pro-
ces aanspannen ⁹. In 1734 over-
leed Spies. Op verzoek van zijn
vrouw werd het proces beëindigd.
Catharina overleed in 1750. Drie
jaar eerder had zij het Roohert,
dat zij inmiddels omgedoopt had
tot de Herderin, verkocht. Deze
naamswijziging geeft wel aan hoe
zeer zij haar man naar de ogen
heeft gekeken.

Noten:

1. Spies, Z, H. Ravesteyn., *Kerkreden, over Epheze II, vs. 21 en 22: voor een groot gedeelte, op den elfden Mai 1727: uitgesproken bij gelegenheid van de inwijding der herbouwde kerk der stad Hasselt (Amsterdam 1727)*
2. Ensink, J., "De Herderin. Uit de geschiedenis van een logement en van de kasteleinsfamilies van Veen en Drost", *Kwartaalblad IJsselakademie* (juni 1986) 35-36
3. HCO, Stadsgericht van Hasselt, inv. nr. 3190
4. HCO, Statenarchief, inv. nr. 4764
5. Idem
6. Spies, Z, H. Ravesteyn., *Kerkreden, over Epheze II, vs. 21 en 22: voor een groot gedeelte, op den elfden Mai 1727: uitgesproken bij gelegenheid van de inwijding der herbouwde kerk der stad Hasselt (Amsterdam 1727)*
7. Ensink, J., "De Herderin. Uit de geschiedenis van een logement en van de kasteleinsfamilies van Veen en Drost", *Kwartaalblad IJsselakademie* (juni 1986) 35-36
8. Buit, M., "Arnhem", *Hasselt Historiaal* 3 (1986) 26-28
9. HCO, inv. reeks 58, inv. nr. 420